

THE REFLECTIONS OF A RESPONSIBILITY PROGRAM PREPARED FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS: AN ACTION RESEARCH*

(İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK HAZIRLANAN BİR SORUMLULUK
PROGRAMININ YANSIMALARI: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI)

Rukiye AYDOĞAN¹,
Kerim GÜNDOĞDU²

ABSTRACT

The aim of this action research study was the effect of the “Responsibility Programme” designed to minimize the undesired behaviours. It was carried out in a village school in Bozdoğan, a district in Aydın, in the second term of 2012- 2013 academic year. Four students displaying undesired behaviors were included in this research. In the study that focuses on “undesired behaviours in assuming responsibility”, an action plan whose sub-dimensions are determined to be as in-class, out-of-class, cooperation, and familial responsibility was prepared. It was, then, implemented for four weeks. Within each sub-dimension, pupils were given a set of responsibilities. As for the out-of-class responsibilities, a circular plan was followed. The data were collected through observation and interview forms that were formed in advance. A descriptive analysis was used to analyze the data obtained. The study revealed that the students fulfilled the tasks that they most wanted in a more effective manner and acted more responsibly, which emphasizes the importance of the quality of the given responsibility; that these students, who had rarely done homework before, did so on a regular basis; that they were happy throughout the process and, most importantly, that they displayed less undesired behaviour regarding responsibility. However, their habit of tidiness was observed to have not changed. According to the results of the research with the cooperation among teachers, parents and the counsellor, many of the characteristics of undesired behaviour can be improved using a certain kind of specific programmes.

Keywords: Action Research, undesired behavior, responsibility, developing responsibility.

ÖZET

İstenmeyen öğrenci davranışları önemli bir problemdir ve eğitim ortamını olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerden beklenen, normal davranış ilişkisinde olmaları ve sorumluluklarını yerine getirmeleridir. Sorumluluk ise duyuşsal alan eğitiminin önemli bir aşaması olan “gönüllülüğün” ön koşuludur. Bu nedenle bu araştırma, öğrencinin sorumluluk alma ile ilgili sergilediği istenmeyen davranışları en aza indirmeye yönelik tasarlanan “Sorumluluk Programı”nın öğrencideki etkisini araştırmak için yapılmıştır. Belirlenen amaç doğrultusunda çalışmada, sorunlara çözüm üretmek amacıyla ve çalışmanın doğasına uygunluğu nedeniyle eylem araştırması kullanılmıştır. Araştırma 2012-2013 öğretim yılının II. yarısında Aydın İli Bozdoğan İlçesi'nin bir köy ilkokulunda yürütülmüştür. Öğrenci takip formları, öğretmen gözlemlerinden yararlanılarak belirlenen, istenmeyen davranış sergileyen dört öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. Okul kültürüne uyum ve davranışlara ilişkin özellikler çokluğu sebebiyle "Sorumluluk almada istenmeyen davranışlar" üzerine yoğunlaşan çalışmada ders içi sorumluluk, ders dışı sorumluluk, dayanışma

* Bu çalışma 5-7 Eylül 2013 tarihinde Eskişehir’de düzenlenen 22. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı’nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Rukiye AYDOĞAN: Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Doktora Öğrencisi. Milli Eğitim Bakanlığı’nda sınıf öğretmeni. İletişim: E-posta: rukiye_aydogan@yahoo.com

² Doç. Dr. Kerim GÜNDOĞDU Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı. E-posta: kerim.gundogdu@adu.edu.tr

sorumlulukları ve aile içi sorumluluk olmak üzere dört alt boyuttan oluşan eylem planı hazırlanmış ve dört hafta uygulanmıştır. Her bir alt boyutta öğrencilere sorumluluklar verilmiş, ders dışı sorumluluklarda ise döngüsel bir sıra izlenmiştir. Tüm boyutlar için öğrenciler her gün, tüm ders saatlerinde ve olabildiğince ders aralarında araştırmacılarca takip edilmiştir. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen gözlem ve görüşme formları kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel analize başvurulmuştur. Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin en çok istedikleri görevleri daha etkin yerine getirdikleri ve daha sorumlu davrandıkları, dolayısı ile verilen sorumluluğun niteliğinin önemli olduğu; süreç öncesinde neredeyse hiç ödevini yapmayan bu öğrencilerin süreç boyunca hemen her gün ödevlerini yaptıkları; süreç boyunca mutlu oldukları ve en önemlisi sorumluluk konusuyla ilgili istenmeyen davranışlarında azalma olduğu; aynı zamanda sınıftaki diğer öğrencilerin de bu sürece olgun baktıkları, kıskanç davranmadıkları; ancak tüm bu olumlu sonuçlara rağmen, yine bu dört öğrencide temizlik alışkanlığı gibi bazı noktalarda değişim olmadığı da belirlenmiştir. Sonuçlara göre, öğrencilerin istenmeyen davranışları ile ilgili birçok özelliğin hazırlanacak özel programlar aracılığıyla ve öğretmen, aile ve rehber öğretmen aracılığıyla daha iyi hale getirilebileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Lem araştırması, istenmeyen davranış, sorumluluk, sorumluluk geliştirme, sorumluluk programı.

SUMMARY

Introduction

It's a fact that there are undesired behaviours from pupils nearly in each classroom and school. These behaviors not only disturb the classroom environment, but they may also lead to problem people in the future. For this reason, these behaviors should be prevented and this problem is crucial in terms of education. Hence, it is of great educational importance that those undesired behaviours are prevented in primary schools and those displaying undesired behaviours are dealt with immediately.. For each person, good relationship should be made. This good relationship can be supplied in the early ages. Developing personality is a lifelong activity and it's known that the major part of it is completed in the ages of 6 or 7. A good education is important for developing good relationship and communication. In some contexts, emotional or unwanted behaviors are met. Undesired behavior is defined as uncontrolled behavior. In classrooms, it's defined as the aims prevented by some pupils. In the recent years, it's observed that undesired behaviors are problem in schools and classrooms. This kind of students as defined above cannot do the responsibility in class or out of the class. This situation can cause a waste of time for the teacher. In class and school, responsibility and desired behaviors are important because schools are the place of learning responsibilities. Students have responsibilities in class and out of the class. Responsibility doesn't come by birth and can be developed in social contexts. Responsibility is developed by volunteers. Being volunteer is prior to being responsible. Responsibility is a desired activity. The aim of this research is to determine the responsibility of the pupils.

In the literature, there are a lot of discipline models. There are a lot of recommendations, as well. Designing art activities, punishing and praising and games are effective in different situations. Also, understanding problem, ignoring the problem, eye contact, changing the seat of student, communicating and giving responsibility are the behaviors of teachers. It's found that there are few studies done in the literature. This moved us to find out the reasons of the undesired behaviors in class.

Purpose

In this study, "elementary school students exhibit as to how undesirable behavioral responsibilities affect the way they are treated?" In this regard the following sub-problems were investigated:

1. How does the given responsibility affect students' behaviours and motivations?
2. What kind of responsibilities that the students are more willing to fulfill?
3. How does the nature of the responsibility given to the students who are misbehaving affect their behaviors?
4. How does the nature of the responsibility given to the students affect others' behaviors in the class?

Method

In this study, researchers used action research as well as input of practitioners. Action referred to general design, data collection, data analysis, reporting, and consisted of individual stages (Stringer, 2008). The first phase of the study data was collected in parallel with the conduction of a literature review. In the second phase, an action plan was developed in order to solve the problem. Because of the sheer number of features related to compliance with school culture and behavior, "unwanted behavior and responsibility" was especially focused on. Responsibility at this point in the course focused on the action plan, responsibility, solidarity, including roles and responsibilities within the family, which consist of four sub-dimensions. The dimensions were provided based on expert opinion. After the determination of the sub-dimensions, sub-dimensions and, parallel to this, students and parents on the interview forms were prepared. Student interviews were made after the checkout time for teachers at the school. Serhat's guardian is not reached in this study, hence, parents continue to monitor the calls that were made. According to the findings from the interviews, the sub-dimensions were further detailed at this stage; the action plan was then finalized.

The first sub-dimension created tasks and responsibilities in the course of which the lower size classes were defined as regular attendance. The second sub-dimension structure focused on the school's extra-curricular responsibilities and asked for the student meetings, as well as daily operations. Two for a total of one big one small task undertaken. Students to observe their responsibilities better defined as a period of one week and four students cyclical undertake all the tasks of this size. Thus, a total of 4 weeks of observation were completed.

As for the third sub-dimension, the aim of the mission was to help students who wanted to read at first-grade level. For the provision of sub-dimension of family responsibilities, during parent meetings, families were informed about the study. Positive behaviors were to be internalized in the student's behavior at home, the student would have to continue to follow-up, given the importance of life at home. Families prepared to provide this form of encoding, as requested. Therefore, the final stage of the action plan was implemented and the results were analyzed and interpreted using the data obtained from the applications.

Participants

Conditioned sampling was used in the research. Four of 4th grade students in a village school of Bozdoğan town of Aydın province were identified that demonstrate behavioural disorders were selected and included in the research.

Data Collection Instrument

Student-parent observation forms developed by the researchers were used in the research.

Data Analysis

Descriptive analysis was used to obtain data from the study. Validity was sustained both for four sub-dimensions of the action plan and questionnaire and observation forms due to comments of an expert.

Findings

Pre-action findings

The students and parents were interviewed prior to the action research. Four dimensions were targeted and included in the study in the form of questions. Students indicated that they meet small helping requirements at home, like studying with elder brothers/sisters, hesitate studying when their relatives get angry to them, don't like having homework every day, enjoy reading duties as they are easier compared with other homework.

During-action findings

The students were informed about their responsibilities in the first week. They got adapted to their responsibilities in a few days and pre-empted the cyclical process. When it is needed to summarise the process it can be said that the most significant change was observed in Pelin, all four students mostly enjoyed the vice-presidency position and met the requirements, they completed their home duties during the action while they had never done their homework in the pre-action period, they collaborated with their friends, Pelin was identified as the most eager student to help youngsters yet the others also fulfilled their responsibilities despite being reluctant, when the none class responsibilities are considered it is observed that all students forgot helping the order of younger students and they forgot to leave the class notebook to vice-dean's room unless being told to do so.

Post-action findings

The students and parents were interviewed once more after the four weeks of action. The most significant observation is that all students indicated themselves as happier. Also it is identified that their reluctance level to complete home duties were reduced. The rest of the students also indicated that they could observe the change in these four students and they consider the process as beneficial for them. When parent interviews are considered, Serhat's family was not reached as it was the case in the pre-action period. However, the remaining parents indicated their

opinions in the same way. They said that they observed their children were eager for course related subjects and they were happier during the process.

Conclusion

‘How the characteristic of the responsibility affects students behaviours?’ sub-question of the research was answered as ‘The characteristic of the responsibility is effective on changing behaviours.’ As an instance, students did not need reminding when they were vice-presidents, while they showed forgetfulness in other duties. ‘How the type of the responsibility affects students motivation level?’ sub-question of the research can be answered as ‘Increasing responsibility induces a rise in the motivation level of students’. This can be said as no specific attempt was asked regarding home duties from both parents and the students themselves. However, the students who were not completing their homework at all in the pre-action period, only forgot their duties for a few times during these four weeks.

‘What kind of responsibilities do the students want to bear more?’ sub-question can be answered as ‘The students fulfil duties better if they prefer more compared to other duties.’ However, another important point is that they also fulfilled their tasks and duties even if they were reluctant to do so.

‘How does the responsibility taken affect students that have behavioural disorders?’ sub-problem can be answered as giving a relevant task to student helps prohibiting improper behaviours and it is a beneficial method to prevent these improper behaviours. The process prevented the unwanted behaviour by the self-control of the student and it was understood that responsibility had positive impacts.

‘How does responsibility affect other students?’ sub-problem can be answered looking at other students observations regarding the happiness level of considered four students. Besides, it was observed that negative opinions on homework given every day were reverted. The rest of the students also taught that the process was beneficial to the four students and their negative behaviours were reduced during the process.

Looking at the findings of the research which was undertook to develop better communication methods with children demonstrating behavioural disorders in primary schools, it is proposed to increase the action duration of a month, to enrich the type of responsibilities, to give equal opportunities to all student without being prejudiced, not to afraid giving responsibilities to them, to increase socialised activities in the school environment and to increase cooperation with parents. In summary, it can also be said that many characteristics related with unwanted behaviours of students can be improved by special programs and in cooperation of teacher, psychological guiding teacher and parents.

GİRİŞ

Eğitimin amacı sağlıklı, ahlaklı, üreten bireyler yetiştirmektir. Genel olarak toplumun, özel olarak ailelerin de beklentisi bu yöndedir. Dolayısıyla istenen sadece akademik başarı değildir, temel olan çocukları ve gençleri hayata hazırlamaktır. Kişilik gelişimi hayat boyu devam etmekle beraber, büyük kısmının 7 yaş civarında tamamlanmaktadır ve bilindiği üzere edinilen alışkanlık ve tutumlar çok zor değiştirilmektedir. Bu durum ise kişilik gelişiminde ailenin olduğu kadar okulun da önemli bir etken olduğunu göstermektedir. Çocuklar bu yaşlarda toplum kurallarını öğrenmekte ve bu yaşlardaki davranışsal özellikleri aynı zamanda kişiliğinin bir parçası olmaktadır. Bu sebeple asıl amacı hayata hazırlamak olan okulların ve burada verilen eğitimin niteliği çok önem taşımaktadır. Sağlıklı kişilik ve sağlıklı iletişim için doğru bir eğitim gereklidir. Okullar sosyal ilişkilerin yer aldığı, öğrenildiği ilk ve en önemli ortamlardır. Ancak hemen her okulda ve hemen her sınıfta, eğitsel ortamı bozan öğrenci davranışlarının varlığı bir gerçektir. İstenmeyen bu davranışlar sınıf ortamını bozmakla kalmamaktadır. Bu öğrenciler gelecek yıllarda toplum içine sorunlu bireyler olarak girmektedirler. Dolayısı ile daha ilkökul sıralarındayken bu tür davranışların önlenmesi ve bu çocukların kazanılması, konunun eğitim açısından ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Her yaş grubunda ve her toplumsal ortamda bireylerden beklenen sağlıklı ve uyumlu ilişkiler kurmalarıdır. Beklenen bu sağlıklı iletişim ise özellikle, küçük yaşta alınan eğitim ile ilişkilidir. Normal şartlarda yaşanan günlük olumsuzluklar sosyal çevre içinde zamanla ortadan kalkar. Ancak bazı durumlarda bazı çevresel etkenlerle beraber kimi zaman duygusal kimi zaman davranış bozukluğu olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok engelli çocuk grubunda olduğu gibi duygu ve davranış bozukluğu olan çocukların da herkes tarafından kabul edilen ortak bir tanımı yoktur (Şahin, 2004). Ancak özetle davranış bozukluğu, kontrolsüz davranışlar bütünü olarak tanımlanabilir. (Şahin, 2004). Ancak özetle davranış bozukluğu, kontrolsüz davranışlar bütünü olarak tanımlanabilir. Sınıfta istenmeyen davranış ise; dersin akışını bozan, hedef davranışlara ulaşmayı zorlaştıran veya engelleyen her davranış olarak tanımlanmaktadır (İlgar, 2007). Klinik tanımlamalara göre, davranış bozukluğunun bazı semptomları yasal olmayan hareketleri içermektedir (örneğin çalma, tecavüz ve ateş yakma); bazıları da yasal sistem içerisinde ceza gerektirmemektedir (örneğin yalan söyleme). Diğer bir deyişle, davranış bozukluğunun bütün ölçütleri saldırganlık ve şiddet içerikli değildir (Çullu, 2010). Çocuğun gelişim sürecinin bir parçası olan, her olumsuz davranışın varlığını, davranış bozukluğu olarak nitelendirmek yanlış olur. Öğrencide görülen bazı uyum sorunları, normal gelişimin bir parçasını oluşturur (Dülger, 2002).

Son yıllarda özellikle modern toplumlarda okulda ve sınıflarda istenmeyen öğrenci davranışlarının önemli bir problem olarak ortaya çıktığı gözlenmektedir. Bu konuda yurt dışında yapılmış olan araştırmalar, yaklaşık olarak öğretmenlerin % 54'ünün, öğrencilerde gözlenen davranış problemlerinin sınıftaki öğretimi aksattığını ifade ettikleri görülmüştür (Pala, 2005). Literatürde yer alan

araştırmalarda sınıflarda en fazla gözlenen istenmeyen davranışların; izin almadan konuşma, yerinden kalkma ve sınıfta dolaşma, arkadaşının ya da öğretmenin sözünü kesme, düzensiz söz hakkı isteme, dersin düzenini bozma davranışları olduğu tespit edilmiştir (Kocabey 2008; Çankaya, 2011; Sadık, 2006; Sayın, 2001; Şahin, 2005; Yıldız, 2006; Alkaş, 2010; Keskin, 2009; Danaoğlu, 2009). Öğretmenlerin şikayet ettikleri beş tür sınıf içi istenmeyen davranış önem sırasına göre şöyledir (Charles, 1992; akt. Pala, 2005): Saldırı (Öğrencilerin, öğretmen veya diğer öğrencilere fiziksel veya sözlü saldırıları), Ahlıksızlık (Kopya çekmek, yalan söylemek, hırsızlık), Otoriteye karşı gelme (Öğretmenlerin kendilerinden yapmalarını istedikleri şeylere itiraz etme), Sınıf içi saygısızlıklar (Yüksek sesle konuşma, tuhaf davranışlar, sınıfta dolaşmalar), Zamanı boşa geçirme (Verilen görevi yerine getirmeme, dersle ilgilenmeme, ders dışı işlerle ilgilenme).

Sınıfta istenmeyen davranışların aile, sınıf ortamı, kişilik özellikleri, sosyoekonomik düzey, öğretmen tutumu ve hatta kitle iletişim araçlarının etkisine kadar birçok nedeni bulunmaktadır. (Çalışkan Ülkü, 2011; Sayın, 2001; Ocak, 2004). Glasser'a göre çocukların istenmeyen davranışlar göstermesinin nedeni karşılanamayan gereksinimlerdir (Başar, 2011; Keskin, 2009). Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin araştırmalar mevcuttur. Örneğin Başar (2011)'in araştırmasında bu tür davranışların en önemli nedeninin can sıkıntısı olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda istenmeyen davranışın öğrenci sorumluluğuna yüklenmesi söz konusu iken, mevcut araştırmalar incelendiğinde soruna çoğunlukla öğretmen tarafından bakıldığını söylemek mümkündür.

Sınıfta öğrencilerin öğrenmesini etkileyen, öğretimi bozan herhangi bir davranış ortaya çıktığında bir disiplin sorunu yaşanır. Bu disiplin problemi psikolojik ve fiziksel olarak güvensiz bir ortam yaratır ve öğretmenin gücüne zarar verir (Levin ve Nolan, 2000:7; akt. İlgar, 2007). İstenmeyen davranışların görülmediği sınıf ortamları neredeyse yoktur. Sınıf içindeki istenmeyen davranışlar, öğretmenin bu sorunlarla baş etmesi için zamanını buna harcamasına ve zamanının boşa geçmesine sebep olur. Bu tip öğrenciler yukarıda belirtildiği üzere ders içi ve ders dışı sorumluluklarını da çoğunlukla yerine getirmemektedirler.

Okul ve sınıf ortamında, normal davranış beklentisi ile birlikte sorumluluklar da devreye girmektedir. Çünkü okullar sosyal sorumluluğun öğretildiği ilk ortamlardır. Öğrencilerin okul hayatı boyunca gerek okul içinde gerekse okul dışında sorumlulukları vardır. Yavuzer (1998, s.107) içinde yaşanılan toplumda kabul görmeyi ve saygınlık kazanmayı kolaylaştıran sorumluluğu, erken çocukluk dönemlerinden başlayarak çocuğun yaşına, cinsiyetine ve gelişim düzeyine uygun olarak görevlerini yerine getirmesi olarak tanımlamaktadır (akt. Yurtal ve Yontar, 2006). Sorumluluk duygusu doğuştan gelen bir özellik değildir ve öğrenilebilmesi için insanın sorumluluk alabileceği ortamlarda bulunması gerekir. Sorumluluk ancak yaşayarak öğrenilir (Babadoğan, 2003). Sorumluluk aynı zamanda gönüllülüğün ön koşuludur. Sorumluluk bir kademedir. Sorumluluk aklen, gönüllülük ise kalben olur. Okullarda kazandırılması istenen hedeflerden biri de öğrencilerin sağlıklı iletişim kurarak normal davranışlar sergilemesi ve gönüllü

olarak kendisine düşeni yapmasıdır. Dolayısı ile bu gönüllüğe ulaşma noktasında ilk adım olan sorumluluk üzerine araştırma yapmak hedeflenmiştir.

Literatürde sınıfta istenmeyen davranışları önlemeye yönelik birçok disiplin modeli yer almaktadır. Tüm bu modellerde çözüme yönelik birçok öneri getirilmektedir. Kimi zaman resim etkinleri düzenlemenin (Dülger, 2002; Çullu 2010), kimi zaman ödül ve cezanın (Arslan, 2007), kimi zaman ise hareket ve oyun etkinliklerinin (Alp, 2008) etkili olduğu görülmüştür. Yine literatürde istenmeyen davranışların yönetilmesinde öğretmen tepkileri sorunu anlama, görmezden gelme, göz teması kurma, öğrencinin yerini değiştirme, aile ile iletişime geçme, sorumluluk verme gibi birçok öğretmen tepkisi sıralanmaktadır. Bu araştırmada da öğrencilere sorumluluk vermenin istenmeyen davranışları önlemede bir çözüm olabileceği öngörüsünden yola çıkılarak gerçek bir sınıf ortamında yapılacak uygulamanın sonuçları merak edilmiştir. Böyle bir çalışmanın eğitim ortamının niteliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Literatürde yer alan sınıf içi istenmeyen davranışlara ilişkin araştırmalarda sorumluluk boyutuna odaklanan bir araştırmanın olmaması da çalışmanın önemini artırmaktadır. İlkokulda istenmeyen davranış sergileyen öğrencilere sorumluluk verilmesi davranışlarını nasıl etkilemektedir? Sorusuna yanıt aranmıştır. Bu doğrultuda şu alt problemler incelenmiştir:

- 1) Verilen sorumluluğun niteliği
 - a) Öğrencilerin davranışlarını nasıl etkilemektedir?
 - b) Öğrencilerin motivasyonlarını nasıl etkilemektedir?
- 2) Öğrenciler hangi tür sorumlulukları daha istekli yerine getirmektedir?
- 3) Öğrencilerin aldıkları sorumluluk
 - a) İstenmeyen davranış sergileyen öğrencileri nasıl etkilemektedir?
 - b) Diğer öğrencileri nasıl etkilemektedir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Çalışmada istenmeyen davranış sergileyen öğrenciler ile yaşanan sınıf ortamındaki sorunlara çözüm üretmek amacıyla eylem araştırması kullanılmıştır. Bu yaklaşım çalışmanın doğasına uygunluğu nedeniyle seçilmiştir. Sınıf öğretmeni hem bu problemi yaşayan hem de bu duruma en iyi çözümü bulabilecek kişi olduğu için, araştırmacının aynı zamanda uygulayıcı olduğu eylem araştırması kullanılmıştır. Eylem araştırması hem öğretmenin kendi uygulamalarını hem de öğrencilerin öğrenme yetilerini geliştirmek için kullanılan bir yöntemdir (<https://www.det.nsw.edu.au>). Çünkü öğretmen bilgi aktarıcısı değil, eğitsel ortamın etkin taraflarından biridir. Bu bağlamda eylem araştırması öğretmeni kendi etkinliklerini yöneten, değiştiren ve denetleyen pozisyonuna taşımasıyla öne çıkmaktadır (İnan, 2011). Bazı sınıflamalara göre uygulamalı nitel araştırmalardan biri olan eylem araştırmaları eleştirel yansıtma ve sorgulama yoluyla yaşamın kalitesini artırmak için önceden planlanmış, düzenlenmiş ve işbirliğine dayalı sistematik incelemelerdir (Bogdan ve Biklen, 1998). Fraenkel ve Wallen (2003) eylem araştırmasını “bir problemi çözmek ya da yerel bir uygulama hakkında bilgi

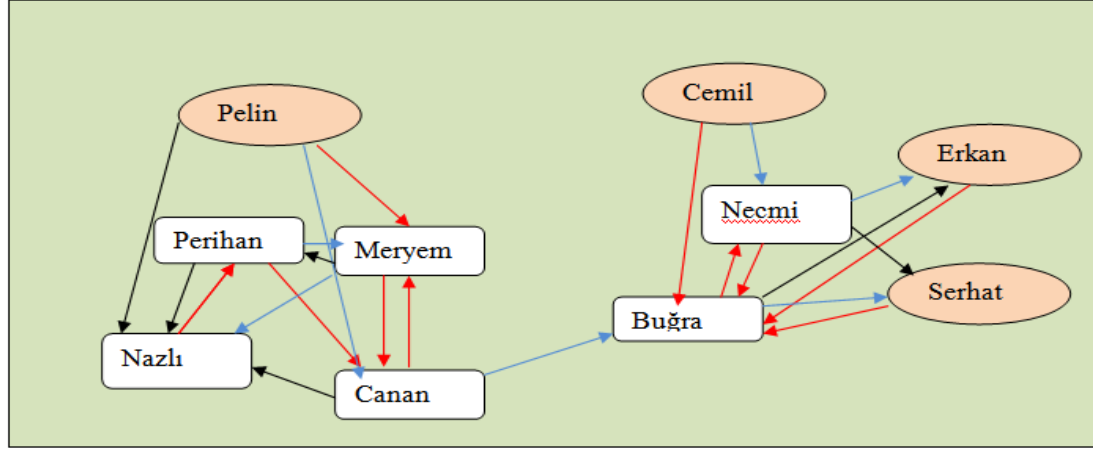
vermek için bilgi toplamak amacıyla bir ya da daha fazla kişi, ya da gruplar tarafından yapılan araştırma” olarak tanımlamaktadır (akt. Kuzu,2009). Yetenek, teknik ve stratejilerini geliştirmeye çalışan insanları kapsar (Ferrance, 2000). Eylem araştırmasının uzun bir tarihi vardır; alan yazında Avrupa ve Amerika'da savaş sırasında sosyal bilimcilerin bazı problemlere çözüm bulabilmesi amacıyla yaptığı çalışmalar sonucu ve özellikle Kurt Lewin'in 1900'lü yılların ortalarında yaptığı çalışmalar sonucu ortaya çıktığı belirtilmektedir (Glesne Corrine, 2012) Eğitimde eylem araştırmasının temelleri John Dewey'in çalışmalarına dayanmakla birlikte ikinci Dünya Savaşı'ndan sonra Columbia Üniversitesi profesörlerinden Stephen Corey eylem araştırmasına öncülük etmiş ve bu araştırma yöntemini eğitsel sorunların çözümünde sistemli bir şekilde uygulayan ilk kişi olmuştur (Aksoy, 2003). Sonraki dönemlerde daha da geliştirilmiştir. Eylem araştırması, bir çok nedenle yapılabilir. Bu araştırma türü, hemen tüm alanlarda ortaya çıkan sorunlara çözüm bulmaya yönelik bir araştırma çeşididir; uygulamacıların her türlü sorunlarını çözmek için kendi uygulamalarını incelemeleri üzerine kurulu bir süreçtir. Her şeyden önce eylem araştırmasının asıl amacı uygulamayı iyileştirmek ve sorunlara çözüm üretmektir. İhtiyaç olunan yetenek, bilgi ve motivasyona sahip öğretmenlerin mesleki deneyim içine katılması, uygulamaları geliştirerek, öğrenme sürecinde eğitim hedeflerini ilgilendiren olumlu yaklaşımlar ortaya çıkaracaktır (Hine, 2013). Bu sebeplerle bu çalışmada eylem araştırması tercih edilmiştir. Eylem araştırmaları genel olarak tasarım, veri toplama, veri analizi, raporlama, eylem aşamalarından oluşmaktadır (Stringer, 2008). Bu çalışma ise üç temel aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada araştırma problemine karar verildikten sonra literatür taraması ile eş zamanlı olarak veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler analiz edilmiş ve problemin nedenleri ortaya konulmuştur. İkinci aşamada problemin çözümüne yönelik bir eylem planı geliştirilmiştir. Son aşamada ise eylem planı uygulanmış ve uygulamalardan elde edilen veriler analiz edilerek sonuçlar yorumlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmada amaçlı durum örnekleme kullanılmıştır. Çünkü eylem araştırmasında araştırmacı aynı zamanda uygulayıcıdır, yani bu çalışmada sınıf öğretmenidir. Aydın İli Bozdoğan İlçesi bir köy ilkokulunda 4. sınıfta davranış bozukluğu gösteren dört öğrenci tespit edilmiş ve araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmacı bu sınıfta, üç öğretim yılı okutmuştur ve öğrencileri beş yıldır tanımaktadır. Dolayısıyla istenmeyen davranış sergileyen öğrenciler beş yıllık gözlemlere ve okulda görev yapan diğer öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak tespit edilmiştir. Bu dört öğrenci anasınıfından itibaren istenmeyen davranış sergilemekte; 1. sınıftan itibaren de, sınıf içi atmosferi olumsuz etkileyecek davranışlarda bulunmaktadır. Örneğin bu öğrenciler derslerde sürekli konuşmakta, dersleri dinlememekte, ödevlerini yapmamakta, teneffüslerde arkadaşlarıyla çok sık tartışma yaşamaktadırlar. Geçmiş yıllardaki karnelerinde sınıf öğretmeni tarafından davranış notları çoğunlukla, "Geliştirilmesi Gerekli" düzeyinde belirlenmiştir. Ayrıca akademik başarıları da oldukça düşüktür. Araştırma 2012-2013 öğretim yılının II. döneminde gerçekleştirilmiştir ve ilk

dönem notlarına bakıldığında dört öğrencinin hepsinin de zayıf notlarının olduğu görülmektedir. Öğrencilerin davranış bozukluğu göstermesi şüphesiz sınıf ortamını, öğretmeni ve de diğer öğrencileri etkilemektedir. Dolayısı ile eylem araştırmasına dahil edilen bu öğrencilerin, diğer öğrencilerin gözüyle baktığımızda nasıl bir durumda olduğu merak edilmiştir. Bunu gözlemek adına, grup içindeki bireylerin birbirine karşı olan sosyal mesafelerini belirlemeye ve grubun üyeleri arasındaki etkileşim örüntüsünü saptamaya yarayan bir teknik olan sosyometri uygulanmıştır. Uygulama sonucu oluşan harita ise şu şekildedir.

Şekil 1. Sosyometri Sonuçları

Şekil 1. Sosyometri Sonuçları
(● 3 puan, ● 2 puan, ● 1 puan)

Şekil 1 incelendiğinde eylem araştırması kapsamında olan dört öğrencinin de dışarıda kaldığını görmek mümkündür. Sınıfta kızlar ve erkekler ayrı gruplarda toplanmaktadır. Bu araştırmada katılımcıların gerçek isimleri kullanılmamıştır. Toplamda Erkan ve Serhat üçer puan alırken, Cemil ve Pelin hiç puan almamıştır. Bu haritada davranış bozukluğu gözlemlediğimiz dört öğrencinin sınıfta istenmeyen öğrenciler olduğunu ve özellikle ikisinin kendi halinde olduğunu göstermektedir. Özet olarak belirtmek gerekirse yukarıda tanımlandığı üzere dersin akışını bozan, eğitsel hedeflere ulaşmayı zorlaştıran davranışlarda bulunan bu dört öğrenci, istenmeyen davranış sergileyen öğrenciler olarak belirlenmiş ve araştırmaya dahil edilmiştir.

Çalışma Grubunun Yer Aldığı Okulun Genel Özellikleri

Çalışma Aydın iline bağlı Bozdoğan ilçesinin bir köy ilkokulunda gerçekleştirilmiştir. Okulda bir süredir birleştirilmiş sınıflı eğitim verilmektedir ancak 2012-2013 öğretim yılında müstakil eğitim verilmiştir. Okulun maddi sıkıntısı genel olarak bulunmamaktadır. Okul okul temiz bir ortama sahiptir ve sınıflar soba ile ısınmaktadır. Ege bölgesi olunması sebebi ile ılıman bir iklim hakimdir. Okulun yer aldığı köy, bir ova köyüdür, nüfusu yoğun olmamakla beraber eğitim düzeyi oldukça yüksektir. Veli profili açısından ise heterojen bir dağılım görülmektedir. Araştırmacıların öznel gözlemlerine bağlı olarak ailelerin büyük bir kısmı maddi, manevi üzerine düşen görevi yaparken; bir kısmı kesinlikle çocukları

ile ilgilenmemektedir ve çocukların eğitimi tamamen öğretmen sorumluluğunda yürütülmektedir.

Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Öğrenci 1. (Cemil); 10 yaşında 4. sınıf öğrencisi. Anne- babası sağ ve beraber yaşıyorlar. Annesi ev hanımı, babası çiftçidir. Kendisinden başka okula devam eden 2, toplam ise 4 kardeşi bulunmaktadır. Cemil 4. sınıfa kadar 3 kez öğretmen değiştirmiştir. Ailesinin düzenli bir geliri yoktur, ancak fakir de değildirler. Cemil'in kendine özel bir çalışma odası yoktur. Anne ve baba ilköğretim mezunudur ve genel olarak Cemil ile ablası ilgilenmektedir. Babası anasınıfla beraber dört yıl boyunca okula hiç gelmemiştir, anne ise genel olarak erkek çocuklarını şımartan bir anne olarak gözlenmektedir. Öğrenci 2. (Pelin); 10 yaşında 4. sınıf öğrencisi. Anne- babası sağ ve beraber yaşıyorlar. Anne ev hanımı, baba ise işçidir. Pelin'in 4. sınıfa devam eden bir ikiz kız kardeşi vardır. Ayrıca zorunlu eğitim yaş grubu dışında olan iki büyük kardeşi daha vardır. Baba ilköğretim mezunu iken, anne çok zayıf düzeyde okuyabilmektedir. Ayrıca annenin sağlık sorunları mevcuttur. Ablaları evlidir, ağabey genelde Pelin'in dersleriyle ilgilenmemekte, baba ise uzak yerlerde uzun süreli çalışmakta dolayısıyla evde Pelin ile düzenli olarak ilgilenen bir ebeveyn bulunmamaktadır. Pelin'in en büyük destekçisi akademik başarısı daha yüksek olan ikiz kardeşidir. Orta düzeyde gelire sahip bir ailenin çocuğu olan Pelin'in herhangi bir sağlık sorunu yoktur ve ayrı çalışma odası mevcut değildir. Öğrenci 3. (Erkan); 10 yaşında 4. sınıf öğrencisi. Anne- babası sağ ve beraber yaşıyorlar. Anne ev hanımı, baba ise işçidir. Erkan'ın okul çağında olmayan küçük bir erkek kardeşi vardır. Erkan'ın ayrı çalışma odası mevcuttur. Baba lise mezunu anne ise okuryazar değildir. Genel olarak babanın çalışma saatleri haftalık değişmekte, bazı günler mesaiye kalmakta dolayısıyla Erkan'ın dersleri ile evde düzenli olarak ilgilenen biri bulunmamaktadır. Öğrenci 4 (Serhat); 10 yaşında 4. sınıf öğrencisi. Anne- babası sağ ve beraber yaşıyorlar. Anne ev hanımı, baba ise çiftçidir. Serhat anasınıfla devam etmemiş ve babası dört yıl boyunca sadece birkaç kez okula gelmiş bulunmaktadır. Anne okula hiç gelmemiş ve hiç tanışılmamıştır. Çünkü yaylada oturmaktadırlar. Aile genel olarak çok ilgisiz tanımlanmaktadır, ekonomik olarak çocuklarına hiç bir destekte bulunmamaktadırlar.

Çalışma Bağlamı

Eylem araştırması aynı zamanda araştırmacı olan sınıf öğretmeni tarafından tüm gün, tüm derslerde ve mümkün olduğunca tenffüslerde bütün olarak uygulanmıştır.

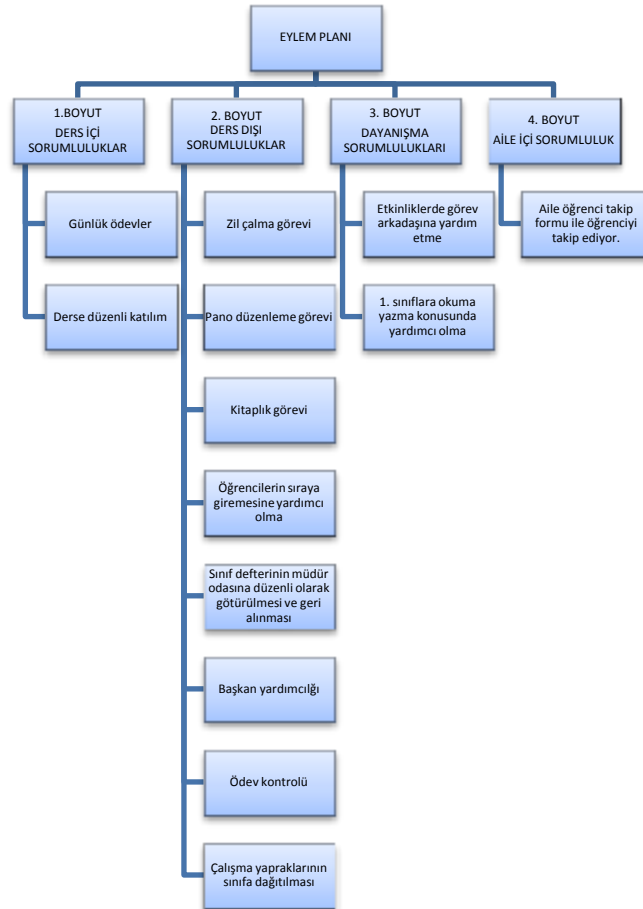
Araştırma Süreci

Bu çalışmada araştırmacı aynı zamanda sınıf öğretmenidir. Sınıf öğretmeni mevcut sınıfı 1. ve 2. sınıfta okutmuş, 4. sınıfta okutmaya devam etmektedir. Dolayısıyla ile davranış bozukluğu olan öğrencileri yakından tanımakta ve uzun süredir gözlemlemektedir. Sınıfta istenmeyen davranış sergileyen öğrencilerin oluşturduğu bu sorunu çözmeyi amaçlayan bu çalışmada öncelikle eylem araştırmasına dahil edilecek öğrenciler tespit edilmiştir. Araştırmanın ilk aşamasını

oluşturan bu bölümde literatür taraması ile eş zamanlı olarak veriler toplanmıştır. İkinci aşamada ise problemin çözümüne yönelik olarak eylem planı geliştirilmiştir. Okul kültürüne uyum ve davranışlara ilişkin özellikler çokluğu sebebi ile "istenmeyen davranış ve sorumluluk verme" üzerine odaklanılmıştır. Bu noktaya yoğunlaşan eylem planı ders içi sorumluluk, ders dışı sorumluluk, dayanışma görevleri ve aile içi sorumluluk olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmuştur. Boyutların uzman görüşüne dayalı olarak geçerliliği sağlanmıştır. Alt boyutların belirlenmesinin ardından, alt boyutlara ilişkin ve birbirine paralel olan öğrenci ve veli görüşme formları hazırlanmıştır. Çocukların aileleri ile görüşme yapılarak çalışma açıklanmış, bu süreçte onların yapması gerekenler ifade edilmiş ve uygulama için izinleri alınmıştır. Ayrıca çocuklar için takma isim kullanılmıştır. Öğrenci görüşmeleri öğretmenler odasında okul çıkış saatinden sonra yapılmıştır. Öğrenci görüşmeleri sırasında, öğrencilerin rahat olması için onlara ikramda bulunulmuş ve öğrencilerin rahatlaması sağlanmıştır. Veli görüşmelerinde ise okula ilk gelen Cemil'in ailesi olmuştur. Pelin ve Erkan'ın ailesine telefonla aranıp ricada bulunulmuş ve belirli bir süre sonra ancak görüşme yapılabilmektedir. Serhat'ın ailesine ise kesinlikle ulaşılamamıştır ve Serhat veli görüşmesi yapılmadan araştırma kapsamında gözlenmeye devam edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre alt boyutların ayrıntıları bu aşamada belirlenmiştir. Eylem planına son şekli verilmiştir.

Eylem Planı:

Şekil 2. Eylem Planı

1. alt boyut olan ders içi sorumluluklar günlük ödevlerin yapılması ve derse düzenli katılım olarak belirlenmiştir. Ödevlerin yapılması gün içinde 6 ders saati için ayrı olmak üzere her ders ve verilen ödevde , her gün düzenli olarak sınıf öğretmeni tarafından geliştirilen gözlem formu ile takip edilmiştir. 2. alt boyut olan ders dışı sorumluluklar için öğrenci görüşmelerinde sorulmuş olan "Hangi görevleri almak istersin?" sorusuna verilen yanıtlardan ve okulun yapısından, günlük işleyişinden yola çıkılmıştır. Görüşmelerde öğrencilerin en çok tercih ettikleri görevlerin sınıf başkanlığı, kitaplık görevi, pano düzenleme görevinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Sınıf başkanının oyla seçilmesi ve öğretmen tarafından atama yapılmasının demokratik olmaması sebebi ile araştırmancının bu alt boyutuna başkan yardımcılığı görevi ilave edilmiştir. Başkan yardımcılığı görevini üstlenen öğrenciden aynı zamanda sınıf defterini müdür odasına okul çıkışında bırakması ve sabah geri alması istenmiştir. Pano düzenleme görevinden sorumlu olan öğrenciden aynı zamanda fotokopi çekilen etkinliklerin sınıfa dağıtılmasından sorumlu olması istenmiştir. Kitaplık görevlisi olan öğrenciden ise sabahları özellikle küçük öğrencilerin sıraya girmesine yardımcı olunması konusunda görev verilmiştir. Son olarak ödev kontrolü görevini üstlenen öğrenciden aynı zamanda okulda otomatik zil olmaması sebebi ile ders giriş ve çıkışlarında okul zilini çalma görevi verilmiştir. Öğrenciler 4. sınıfa devam etmekte ve saatlerin okunuşunu bilmektedir. Böylelikle ders dışı sorumluluk alt boyutunda dört öğrenci görüşmelerde en çok almak istedikleri görevler doğrultusunda bir büyük bir küçük olmak üzere toplam iki tane görev üstlenmiştir. Öğrencilerin sorumluluklarını daha iyi gözlemleyebilmek için süre 1 hafta olarak belirlenmiş ve döngüsel olarak dört öğrenci bu boyuttaki tüm görevleri üstlenmişlerdir. Dolayısı ile toplam 4 hafta gözlem yapılmıştır.3. alt boyut için dayanışma görevi olarak öğrencilerden istedikleri bir birinci sınıf öğrencisine okuma konusunda yardımcı olmaları istenmiştir. Öğrencilere her gün sabahtan hangi öğrenci ile çalışmak istedikleri sorulmuş ve istedikleri bir teneffüste seçtikleri öğrencilerle beraber okuma çalışması yapmaları istenmiştir. Ayrıca gün içinde derslerde yer alan etkinliklerde gözlenmiş ve arkadaşlarıyla işbirliği takip edilmiştir. 4. alt boyut için aile içi sorumluluklar verilmesinde, veli görüşmelerinde aileler çalışma hakkında bilgilendirilmiştir. Öğrencinin davranışı içselleştirmiş olması için olumlu davranışların evde de devam etmesi gerektiğinden öğrencinin evde de takibine önem verilmiştir. Bunu sağlamak amacıyla hazırlanan form aileye verilmiş ve her gün düzenli ve doğru bir şekilde kodlamaları istenmiştir. Süreç sonunda formlar ailelerden geri alınırken, kodlama yaparken bir aksaklık olup olmadığı sorulmuştur. Kodlamalarda genel olarak sorun yaşanmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış öğrenci görüşme, veli görüşme formları ve gözlem formları ile toplanmıştır. Görüşme formları araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Hazırlama aşamasında iki öğretim üyesi ve beş sınıf öğretmeni ile ön görüşmeler yapılmış ve ilgili alan yazın incelenmiştir. Gözlem formu eylem araştırmasında dört alt boyutundaki her bir görev ve sorumluluğun takibine yönelik hazırlanmıştır, öğrencilerin görevlerini yerine getirip getirmediği düzenli olarak takip edilmiştir. Görüşme formunda da aynı hedefe yönelik sorular

yer almıştır. Örneğin “ Yalnız çalışmaktan mı yoksa beraber çalışmaktan mı hoşlanıyor? Evde ne tür sorumlulukları var? Ne tür ödevlerin verilmesinden hoşlanıyor?” gibi. Formlara uzman görüşü doğrultusunda son şekli verilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesi araştırmacılar tarafından betimsel analiz ile yapılmıştır. Bu yaklaşıma göre elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür analizde amaç elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu süreçte öğrenci ve veli görüşmeleri birlikte ele alınarak karşılaştırmalı bir bakış sağlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmada “geçerlik” bilimsel bulguların doğruluğu, “güvenirlik” ise bilimsel bulguların tekrarlanabilirliği ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu doğrultuda araştırmacının geçerliği ve güvenilirliği artırmak için bazı önlemler alınmıştır. Araştırmanın iç geçerliliğini sağlamak için görüşme ve gözlem formları geliştirilirken alan yazın incelenmiştir. Ayrıca görüşme ve gözlemlerin hem okul müdürü, hem okuldaki görevli öğretmenlerin hem de velilerin izni ve desteği ile yapılması güven ortamının oluşmasını sağlamıştır. Gözlem, görüşme, öğrencilerin geçmiş başarı kayıtları vb. veri toplama teknikleri kullanılarak veri çeşitliliği sağlanmıştır. Araştırmanın dış geçerliliğini sağlayabilmek için de araştırmacının modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ayrıntılı bir biçimde ifade edilmiştir. Araştırmanın iç güvenilirliğini artırmak için bulgular hem tablolar ile sayısal olarak hem de betimsel olarak ifade edilmiştir. Araştırmanın dış güvenilirliğini artırmak için de tüm süreç ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır. Eğitim bilimleri alanından oluşturulan bir küçük kurul ile yapılan her gözlem ve görüşmenin analizinin doğruluğu garanti altına alınmış ve eylem planlarının yolunda gittiğinden emin olunmasına çalışılmıştır.

BULGULAR

Eylem Öncesi Bulgular

Veli Görüşmelerine İlişkin Bulgular

Eylem araştırmasına başlamadan önce öğrencilerle ve velilerle görüşme yapılmıştır. Bu görüşmelere ilişkin veriler, tekrardan kaçınmak amacıyla bir sonraki bölümde karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

Öğrenci Görüşmelerine İlişkin Bulgular

Öğrenci görüşme formu aracılığı ile veriler toplanmıştır. Formda eylem araştırmasının dört boyutu hedef alınmış ve boyutların incelenmesine yönelik sorulara yer verilmiştir. Öğrencilerin görüşmelerde ilk başlarda çekingen oldukları

ve zamanla rahat davrandıkları gözlenmiştir. Öğrenci görüşmelerinden elde edilen veriler ise özetle şu şekildedir.

Erkan: Erkan genel olarak her gün ödev verilmesinden hoşlanmıyor, en çok okuma ödevleri hoşuna gitmektedir ve matematik ödevlerinin zor geldiğini düşünmektedir. Evde babası ile beraber çalışmak, okulda ise arkadaşlarıyla beraber çalışmak hoşuna gidiyor. Bunun sebebini *"Babam kızıyor, okulda ise arkadaşlarım anlayamadığım yerlerde yardım ediyor"* diyerek açıklamaktadır. Erkan küçüklere yardım etmekten biraz sıkıldığını ancak yine de onlara okul içinde yardımcı olduğunu belirtiyor. Nasıl yardımcı olduğu sorusuna ise *"Kavga ettikleri zaman onları barıştırıyorum."* şeklinde cevap veriyor. En çok başkan olmak istiyor, *"sınıfı iyi yönetirdim"* diyor. Evde ise düzenli görevi olmadığını ve küçük işlere yardım ettiğini ifade ediyor.

Pelin: Pelin her gün ödev verilmesinin kendisine zor geldiğini, okuma ödevlerinden kolay olması sebebi ile daha çok hoşlandığını, boyama yapmaktan sıkıldığını, evde ikiz kardeşiyle okulda arkadaşlarıyla çalışmaktan hoşlandığını çünkü anlayamadığı noktada arkadaşlarının yardımcı olduğunu belirtiyor. Ailesinin dersleriyle olan ilgisini ise *"Babam derslerimi bilmiyor ve eve geç geliyor ."* şeklinde ifade ediyor. Pelin küçüklere yardım etme konusunda çekimser kalıyor. Kilolu bir öğrenci olmasından dolayı küçüklerin kendisiyle alay ettiklerinden şu şekilde bahsediyor: *" Bazen bana bulaşıyorlar. O zaman size söylüyorum. Şişko diyorlar, ineksin diyorlar; eğer saygılı olurlarsa onlara yardım edebilirim"*. Pelin başkanlık, kitaplık ya da pano düzenleme görevlerini almak istiyor ve bu görevleri güzel yapabileceğini düşünüyor. Pelin evde düzenli bir görevi olmadığını ve küçük işlere yardım ettiğini belirtirken, ikiz kardeşini de ev işlerine yardım etmediği için *" Öğretmenim Nazan hiç iş yapmıyor"* sözleriyle şikayet ediyor. Ayrıca Pelin hiç bir ev işinden hoşlanmadığını söylerken şu cümleyi ekliyor *" Öğretmenim abim hem yardım istiyor, hem de dövüyor"*.

Cemil: Cemil her gün ödev verilmesini zor bulmadığını, genelde yazma ödevlerinden hoşlandığını, evde ablasıyla çalışmayı sevdiğini şu sözle dile getiriyor: *" Evde ablamla çalışmayı seviyorum. Ablam işten gelince sinirli oluyor, o zaman hoşuma gitmiyor"*. Cemil küçüklere yardım ettiğini söylüyor. Buna örnek olarak da *"Badem istediklerinde onlara veriyorum. Evde de kardeşimin derslerine yardım ediyorum"* diyor. Cemil başkan olmak istiyor. Başkan olsam iyi çalışırdım ve kavga edenleri ayırırdım diyor. Evde genel olarak ev işlerine ve hayvanlara bakmaya yardım ettiğini belirtiyor. Serhat: Serhat görüşmelerde sıkılgan ve utangaç tavırları en çok sergileyen öğrenci olarak dikkat çekiyor. Her gün ödev yapmanın bazen zor geldiğini, ödevler az olduğunda sevindiğini, okuma ödevlerini sevdiğini ve resim yapmaktan hoşlanmadığını, evde ablasıyla beraber çalışmaktan hoşlandığını belirtiyor ve ekliyor *" Beraber çalışmayı seviyorum. Evde ablamla, okulda arkadaşlarımla... Pervin'e bir kere problemlerde yardım ettim, kendimi iyi hissettim"* . Benzer şekilde küçüklere yardım etmekten hoşlandığını söylerken, düştüklerinde kaldırdığını örnek olarak veriyor. Serhat kitaplık görevini iyi yapacağını düşünüyor. Evde ise ev işlerine ve hayvanlara bakmaya yardım ediyor.

Öğrenciler genel olarak evde küçük işlere ve hayvanlara bakmaya yardım ettiğini; büyük kardeşleriyle çalışmaktan hoşlandığını; yakınları kızdığında ise çalışmaktan hoşlanmadıklarını; küçüklere yardım etme konusunda gönülsüzlüğün olmadığını; her gün ödev verilmesinden hoşlanmadıklarını; okuma ödevlerinden hoşlandıklarını çünkü diğer ödevlere göre kolay geldiğini belirtiyorlar.

Davranış Özelliklerine İlişkin Öğrenci ve Veli Bulguları

Ailelerin çocuklarını ne kadar tanıdığının görülmesi açısından paralel soruların sorulduğu öğrenci ve veli görüşmeleri verilerinin karşılaştırmalı tablolarına sırasıyla aşağıda yer verilmiştir. Öğrencilerin görüşmelerde genellikle olumlu cevaplar verme eğiliminde olduğu ortadadır. Ancak yine de bazı sorular ailenin çocuğa olan ilgisini ve onunla ne kadar zaman geçirdiğini ortaya koymaktadır. Aşağıda sırasıyla öğrenci veli görüşleri karşılaştırılmış paralel olanlar açık yeşil, farklı olanlar kırmızı renklendirilmiştir.

Tablo 1. Davranış Özelliklerine İlişkin Öğrenci-Veli Görüşlerinin Karşılaştırması (Cemil)

	Öğrenci	Veli
Her gün ödev verilmesi	Zor değil	Sıkılıyor.zorla yapıyor.
Ne tür ödevlerden hoşlanıyor	Yazma	Yazma
Ne tür ödev verilmesini ister	Yazma	Yazma
Yalnız/Beraber çalışmak	Ablamla çalışmak isterim	Yalnız çalışmayı sever
Küçüklere yardım etmek	Yardım ediyorum Kardeşimin derslerine yardım ediyorum	Yardım eder. Kardeşinin ödevlerini yapar.
Hangi görevi almak ister	Başkan , kitaplık görevleri	Sorumluluk almayı sevmez
Evde ne gibi sorumluluklar var	Söyleyince yapar, söylemeden yapmaz.	Hayvanlara bakmaya yardım ediyorum
Evde ne tür işten hoşlanıyor.	Yatak kaldırmak	Hayvanlara bakmak.
Anne baba hangi konuda yardım istiyor.	Küçük işler	Ayak işleri

Tablo 1 incelendiğinde görülmekte ki toplamda dokuz davranış için altısında farklı cevaplar verilmiş. Ancak öğrencinin hangi ödevleri yapmaktan hoşlandığı konusunda veli doğru tespitte bulunmuştur.

Tablo 2. Davranış Özelliklerine İlişkin Öğrenci- Veli Görüşlerinin Karşılaştırması (Pelin)

	Öğrenci	Veli
Her gün ödev verilmesi	Ağır geliyor, zor geliyor	Sıkılıyor.zorla yapıyor.
Ne tür ödevlerden hoşlanıyor	Okuma (kolay geliyor)	Yazma
Ne tür ödev verilmesini ister	Okuma	Kolay Türkçe, kolay matematik
Yalnız/Beraber çalışmak	Evde kardeşimle çalışmak Okulla arkadaşlarımla	Beraber çalışmayı sever
Küçüklere yardım etmek	Eğer saygılı olurlarsa yardım ederim. (Alay etmezlerse)	Yardım eder, sever.
Hangi görevi almak ister	Başkan , kitaplık görevleri
Evde ne gibi sorumluluklar var	Sofra hazırlama vb. ev işlerine yardım	Sofra hazırlama vb. ev işlerine yardım.
Evde ne tür işten hoşlanıyor. Anne baba hangi konuda yardım istiyor.	Hiçbiri Babanın çoraplarını yıkarım Abim hem yardım ister hem döyer	Canı isterse yapar. Ev işleri

Tablo 2'ye baktığımızda öğrenci ve veli görüşmelerinde cevapların çoğunlukla eşit olduğunu görmekteyiz. İki madde için farklı cevap tespit edilmiştir.

Tablo 3. Davranış Özelliklerine İlişkin Öğrenci- Veli Görüşlerinin Karşılaştırması (Erkan)

	Öğrenci	Veli
Her gün ödev verilmesi	Hoşlanmıyorum sıkılıyorum	İlgisi ödevin türüne göre değişir
Ne tür ödevlerden hoşlanıyor	Okuma (kolay geliyor)	Okuma
Ne tür ödev verilmesini ister	Okuma	okuma
Yalnız/Berber çalışmak	Evde babam ile çalışmayı severim	Evde baba ile
Küçüklere yardım etmek	Biraz sıkılıyorum ama yardım etmek hoşuma gider	Hoşuna gider, ama istemezse ters tepki verebilir.
Hangi görevi almak ister	Başkan ,	Başkan
Evde ne gibi sorumluluklar var	Düzenli görev yok, ev işlerine yardım	Düzenli görev yok, ev işlerine yardım
Evde ne tür işten hoşlanıyor.	Sofra kurmak
Anne baba hangi konuda yardım istiyor.	Hayvanlara yardım	Ev işleri

Tablo 3'te yine toplamda dokuz madde için üç maddede farklı cevapların verildiği görülmüştür. Öğrenci görüşmelerinde genel olarak ailelerin öğrencilere derslerine yardım konusunda çok vakit ayırmadığı tespit edilmişti. Ancak ailelerin, çocuklarının hangi tür ödevlerden hoşlandığı konusunda doğru tespitte bulunmuş olmaları dikkat çekicidir.

Eylem Süresi Boyunca

İlk hafta öğrencilere sorumlulukları konusunda bilgilendirme yapılmıştır. Diğer öğrencilere ise kendilerine de daha sonra benzer görevler verileceği şeklinde açıklama yapılmıştır. İlk açıklamadan itibaren başkan yardımcılığı verilmeyen diğer üç öğrencinin sürekli olarak ne zaman başkan yardımcılığı görevi alacaklarını sordukları gözlenmiştir. Birkaç gün içinde öğrenciler görevlerine adapte olmuşlar ve döngüsel süreci kavramışlardır. Dört öğrenciye verilen görevler ve görevlerini yerine getirme oranları Şekil 3'de gösterilmiştir.

Şekil 3. Ders Dışı Sorumluluk Alt Boyutu Döngüsel Sıra

Tablo 1. Öğrencilerin Sorumluluklarını Yerine Getirme Düzeyleri

BOYUT			PELİN	CEMİL	ERKAN	SERHAT
1.DERS SORUMLULUKLAR (Toplam 20 iş günü)	İÇİ	Günlük Ödevler Derse Düzenli Katılım	20 20	19 20	19 20	15 20
2.DERS SORUMLULUKLAR (Her sorumluluk 5 iş günü)	DIŞI	Zil Çalma Pano Düzenleme Kitaplık Öğrencilerin Sıraya Girmesine Yardımcı olma Sınıf Defterini Düzenli Olarak Müdür Odasına Götürme ve Geri Getirme Başkan Yardımcılığı Ödev Kontrolü Çalışma Yapraklarının Sınıfa Dağıtılması	5 5 5 5 5 5 5 5 5	5 5 5 5 - 5 5 5	5 5 5 5 - 5 5 5	5 5 5 5 - 5 5 5
3.DAYANIŞMA SORUMLULUKLARI (Toplam 20 iş günü)		Etkinliklerde grup arkadaşına yardım etme 1. sınıflara okuma yazma konusunda yardımcı olma	20 20	20 14	20 15	20 17
4.AİLE SORUMLULUK (Toplam 12 madde, 20 iş günü)	İÇİ	Aile içi sorumluluk	2madde yerine getirilmedi	2madde yerine getirilmedi	1madde yerine getirilmedi	-

Pelin:

1. Ders İçi Sorumluluk (Günlük ödevler, derse düzenli katılım): Pelin ilk günden itibaren çok hızlı bir değişim göstermiştir. Her gün verilen ödevlerini tamamlayarak okula gelmiştir ve ders içinde de verilen sorumlulukları yerine getirmiş, arkadaşlarıyla uyum içerisinde çalışmıştır.

2. Ders dışı sorumluluk: Pano görevlisi, etkinliklerin dağıtımından sorumlu olma noktasında Pelin özellikle bu göreve çok önem vermiştir. Normalde dikkat düzeyi çok iyi olmamasına rağmen çok titiz çalışmıştır. Ayrıca bu görevlerin kendisinde olduğunu sürekli olarak öğretmenine hatırlatmış, sorumluluktan kaçmamış aksine görevini çok iyi yerine getirmiştir. Kitaplık görevlisi, sabahları öğrencilerin sıraya girmesine yardımcı olma sırasında Pelin'in kitaplık görevini de çok iyi bir şekilde yerine getirdiği; ancak sabahları öğrencilerin sıraya girmesine yardımcı olmayı unuttuğu, hatırlatılınca ise hemen yerine getirdiği gözlenmiştir. Ödev kontrol görevlisi ve Zil çalmadan sorumlu olduğunda ise Pelin saatleri tam olarak kavrayamamış olmasına rağmen zil çalma konusunda gayet sorumlu davrandığı gözlenmiştir. Kitap değişimini de büyük özveri ile yerine getirmiş ancak kendi kitap okuma yönünde eğilim göstermemiştir. Sınıf başkanı yardımcılığı ve Sınıf

defterinden sorumlu olduğun Pelin diğer üç öğrenci gibi en çok arzu ettiği başkan yardımcılığı görevini tam olarak yerine getirmiştir. Ayrıca diğer üç öğrenci sınıf defterini müdür odasına düzenli olarak bırakmayı unutturken Pelin bu görevini kesinlikle unutmamıştır.

3. Dayanışma (Etkinliklerde görev arkadaşına yardım etme, 1. sınıflara okuma çalışmalarında yardımcı olma): Pelin'den yardım edeceği 1. sınıf öğrencisini kendisinin seçmesi istenmiş ve böylece görevini daha gönüllü olarak yerine getirmesi amaçlanmıştır. Ancak her gün seçtiği öğrenciyi değiştirmesi istenmiştir. Pelin'in küçüklere yardımcı olma sorumluluğunu severek yerine getirdiği gözlenmiş, hatta diğer arkadaşlarını da görevini iyi yapıp yapmadığı konusunda uyardığı gözlenmiştir.

4. Aile içi sorumluluk: Bu alt boyut için yukarıda açıklandığı üzere velilere öğrenci takip formu verilmiş ve her gün işaretlemeleri istenmişti. Pelin'in çizelgesi incelendiğinde özetle ödev yapma, kitap okuma gibi sorumlulukların yerine getirdiği, ancak ellerini ayaklarını yıkama ya da eşyalarını toplama gibi temizlik ve düzen ile ilgili davranışları yerine getirmediği tespit edilmiştir.

Cemil:

1. Ders İçi Sorumluluk (Günlük ödevler, derse düzenli katılım): Cemil eylem araştırması sürecinde değişimin gözlendiği diğer bir öğrencidir. Süreç öncesinde ödevlerini neredeyse hiç yapmayan Cemil birinci haftadan itibaren daha düzenli çalışmaya ve ödevlerini yapmaya başlamıştır. İlk haftada sadece bir gün ödevinde eksiklik olmuştur. Bu durumda ilk hafta başkan yardımcılığı görevini üstlenmiş olması etkin olmuştur.

2. Ders dış sorumluluk: Pano görevlisi, etkinliklerin dağıtımından sorumlu olma noktasında Cemil bu görevlerini bir hafta boyunca etkin bir şekilde yerine getirmiştir. Kitaplık görevlisi, sabahları öğrencilerin sıraya girmesine yardımcı olma sırasında ise Cemil kitap değişim görevini yerine getirmiş ancak bazen her iki görevini unutmuş, hatırlatılınca ise hemen yerine getirmiştir. Ödev kontrol görevlisi, Zil çalmadan sorumlu olduğunda Cemil diğer bir hafta aldığı ödev kontrol görevini ve zil çalma görevini ise yine çoğunlukla yerine getirmiştir. Ancak bir önceki görevinde belirttiğimiz gibi bazen unuttuğu ve hatırlatılınca görevini yerine getirdiği gözlenmiştir. Sınıf başkanı yardımcılığı, Sınıf defterinden sorumlu olma sürecinde Cemil sınıf başkan yardımcılığı görevini alınca çok mutlu olduğu gözlenmiştir. Hemen her gün sınıfta yaramazlık yapanları öğretmene bildirmiş, ancak sınıf defterini düzenli olarak müdür odasına teslim etme görevini unutmuştur.

3. Dayanışma (Etkinliklerde görev arkadaşına yardım etme, 1. sınıflara okuma çalışmalarında yardımcı olma): Cemil ders içi etkinliklerde arkadaşlarıyla uyum içerisinde çalışmıştır. Ancak 1. sınıflara yardım etmesi istendiğinde gönülsüz davranmış, kendi kardeşi 1. sınıfa devam ettiği için ilk olarak ona yardım etmeyi seçmiştir.

4. Aile içi sorumluluk: Cemil'in veliler tarafından işaretlenen takip formu incelendiğinde ödevlerinde sadece bir gün eksikliğin olduğu, dişlerini fırçalamayı unuttuğu ve 9:30'dan daha geç saatlerde yattığı, ancak diğer tüm sorumluluklarını yerine getirdiği tespit edilmiştir.

Erkan:

1. Ders İçi Sorumluluk (Günlük ödevler, derse düzenli katılım): Erkan ders içinde birlikte çalışma etkinliklerini başarıyla yerine getirmiş, ödevlerini de eylem araştırması öncesi döneme göre daha yüksek oranda yapmıştır. Öncesinde neredeyse ödevlerini hiç yapmayan Erkan, ödevini sadece bir gün aksatmıştır.

2. Ders dış sorumluluk: Pano görevlisi, etkinliklerin dağıtımından sorumlu olma noktasında Erkan bu görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmiştir. Normalde dikkatini toparlamakta biraz güçlük çeken bir öğrenci olmasına rağmen, etkinlikleri karıştırmadan sınıf arkadaşlarına dağıtmıştır. Kitaplık görevlisi, sabahları öğrencilerin sıraya girmesine yardımcı olma konusunda Erkan ilk hafta kitaplıktan sorumlu olmuştur. Yazma becerisinde zayıf olması sebebiyle kitaplık görevini yürüten önceki öğrenci kendisine yardımcı olmuştur. Erkan sabahları öğrencilerin sıraya girmesine yardımcı olma görevini genelde unutmuştur, ancak kendisine hatırlatıldığında yerine getirmiştir. Ödev kontrol görevlisi, Zil çalmadan sorumlu olduğunda ise Erkan bu görevleri diğer ders dışı görevlere nazaran daha az etkin yerine getirmiştir. Ödevleri kontrol etmiş, ancak zil çalma görevini zaman zaman unutmuş, hatırlatılınca ise hemen görevini yerine getirmiştir. Sınıf başkanı yardımcılığı, Sınıf defterinden sorumlu olma görevini üstlendiğinde Erkan'ın ders dışı sorumluluklar içinde en etkin yerine getirdiği sınıf başkan yardımcılığı olmuştur. Ancak sınıf defterini müdür odasına düzenli olarak bırakmayı tüm hafta unutmuştur.

3. Dayanışma (Etkinliklerde görev arkadaşına yardım etme, 1. sınıflara okuma çalışmalarında yardımcı olma): Erkan ders içi etkinliklerde arkadaşlarıyla birlikte uyum içerisinde çalışmıştır. 1. sınıflara okuma çalışmalarına yardım etme konusunda gönüllüzlük göstermiştir. Ancak görevini yerine getirmiştir.

4. Aile içi sorumluluk: Erkan'ın ailesi tarafından işaretlenen öğrenci takip formu incelendiğinde **işaretlemelerin** çoğunlukla pozitif olduğu, ancak zaman zaman ödevlerini yapmadığı ve hemen her gün çok geç saatte yattığı belirlenmiştir.

Serhat:

1. Ders İçi Sorumluluk (Günlük ödevler, derse düzenli katılım): Serhat günlük ödevlerini diğer üç öğrenciye **göre** daha çok aksatmıştır. Ancak yine de eylem öncesine göre ödevlerini daha çok yapmıştır.

2. Ders dış sorumluluk: Pano görevlisi, etkinliklerin dağıtımından sorumlu olma noktasında Serhat bu görevini etkin bir şekilde yerine getirmiştir. Bu görevin kendinde olduğunu öğretmenine hafta boyu hatırlatmıştır. **Kitaplık** görevlisi, sabahları öğrencilerin sıraya girmesine yardımcı olma: Serhat diğer arkadaşları gibi kitap değişimini yaparken, öğrencilerin sabah sıraya girmesine yardımcı olmayı unutmuş ancak hatırlatılınca yerine getirmiştir. Ödev kontrol görevlisi, Zil çalmadan sorumlu olduğunda Serhat ödevleri kontrol etme görevini yerine getirmiş, zil çalma görevinde ise hatırlatmaya ihtiyaç duymuştur. Sınıf başkanı yardımcılığı, Sınıf defterinden sorumlu olma noktasında ise Serhat diğer üç arkadaşı gibi başkan yardımcılığı görevini en istekli şekilde yerine getirmiştir. Ancak yine diğer üç arkadaş gibi sınıf defterini düzenli olarak müdür odasına bırakmayı unutmuştur.

3. Dayanışma (etkinliklerde görev arkadaşına yardım etme, 1. sınıflara okuma çalışmalarında yardımcı olma): Serhat etkinliklerde görev arkadaşlarıyla birlikte uyumlu bir şekilde çalışmıştır. 1. sınıflara okuma çalışmalarına yardımcı olma konusunda ise Serhat ilk hafta gönülsüz davranmış ancak ilerleyen haftalarda daha istekli şekilde bu görevi yerine getirmiştir. Hatta son zamanlarda tüm küçük çocukların kendisine özel ilgi gösterdiği, teneffüslerde kendisinden yardım istediği, Serhat'ın da içten bir şekilde küçük **çocuklarla** ilgilendiği gözlenmiştir.

4. Aile içi sorumluluk: Serhat'ın takip formunda tüm sorumlulukları tam olarak yerine getirdiği şeklinde işaretleme yapılmıştır. Ancak yukarıda belirtildiği üzere Serhat'ın ailesi ile görüşme yapılamamış ve takip formu öğrenci aracılığı ile kendilerine iletmeye çalışılmıştı. Dolayısı ile tüm sorumlulukların tam olarak yerine getirildiği şeklinde işaretleme yapılmış olması çok güvenilir görünmemektedir.

Eylem sürecini özetlemek gerekirse dört öğrenci içerisinde en büyük değişimin Pelinde gözlendiği; her dört öğrencinin en istekli olarak başkan yardımcılığı görevini yerine getirdikleri; eylem araştırması öncesinde ödevlerini neredeyse hiç yapmamalarına rağmen eylem süreci boyunca ödevlerini hemen her gün yaptıkları; etkinliklerde arkadaşlarıyla uyum içerisinde çalıştıkları; küçüklere yardım etme konusunda en istekli öğrencinin Pelin olduğu, diğerlerinin ise isteksiz davranmalarına rağmen görevini yerine getirdikleri; ders dışı sorumluluklar boyutunda yer alan özellikle küçük öğrencilerin sıraya girmesine yardımcı olma noktasında dört öğrencinin de bunu yapmayı genel olarak unuttuğu; benzer şekilde yine dört öğrencinin sınıf defterini düzenli olarak müdür odasına bırakmayı unuttuğu ama kendilerine hatırlatılınca yerine getirdikleri gözlenmiştir.

Eylem Sonrası Bulgular

Dört haftalık eylem çalışması sonunda öğrencilerle ve velilerle tekrar görüşmeler yapılmış. Bu görüşmeler ile hem ailelerin hem eylem araştırmasına dahil edilen öğrencilerin hem de sınıfta bulunan diğer öğrencilerin sürece ilişkin görüşleri merak edilmiştir.

Öğrenci Görüşmelerine İlişkin Bulgular

Erkan: Erkan son görüşmesinde her gün ödev verilmesinin kendisine zor gelmediğini belirtmiştir. Bu durum süreç sonunda Erkan'ın görüşlerinde değişen bir noktadır. Erkan süreç öncesinde olduğu gibi genel olarak okuma ve yazma ödevlerini tercih ediyordu; okulda arkadaşlarıyla, evde ise babasıyla çalışmaktan hoşlanıyordu. Küçüklerle yardım etmenin kendisine zor gelmediğini " *Zor gelmedi ama tanıdığım çocuklarla çalışmak daha kolaydı*" diyerek belirtti. En çok başkan yardımcılığı görevinin hoşuna gittiğini söyledi. Dört hafta boyunca neler hissettin sorusuna ise çok mutlu olduğunu belirterek cevap verdi.

Pelin: Pelin eylem araştırması sonunda yapılan görüşmede her gün ödev verilmesini ağır bulmadığını, bu durumdan sıkılmadığını ama bazen İngilizce ödevlerinin kendisine zor geldiğini belirtmiştir. Bundan sonra da okuma yazma ödevlerini tercih ettiğini çünkü daha kolay geldiğini; arkadaşlarıyla beraber çalışmaktan hoşlandığını ifade etmiştir. Pelin küçüklerle yardım etmenin hoşuna gittiğini " *Küçüklerle yardım*

etmek hoşuma gitti, çalışkanlara okutmak daha kolaydı" sözleriyle ifade etti. Pelin'in en çok başkan yardımcılığı hoşuna gitmişti ve bu görevi iyi bir şekilde yerine getirdiğine inanıyordu. Eylem öncesi ve sonrası öğrenci görüşlerini karşılaştırdığımızda ise; Pelin'in görüşlerinin hemen hemen aynı olduğu ancak artık her gün ödev verilmesini başta zor bulurken artık zor bulmadığı görülmektedir. Ve en önemlisi *"Bu dört hafta boyunca ne hissettin, neler söylemek istersin?"* sorusuna verdiği yanıtta Pelin daha mutlu olduğunu belirtmiştir.

Cemil: Cemil son görüşmesinde başta belirttiği ile aynı şekilde okuma yazma ödevlerini tercih ettiğini; okulda arkadaşlarıyla evde ise ablasıyla beraber çalışmaktan hoşlandığını belirtti. Süreç boyunca küçüklere yardım etmeyi pek istemediğini, sebebi sorulduğunda ise *"Bir oraya bir buraya gidiyorlar, uğraşmak zor oldu"* dedi. Cemil'e en iyi hangi görevi yerine getirdiği sorusu yöneltince ise *"En çok çalışma yapraklarının sınıfa dağıtılması hoşuma gitti. Ötekileri pek iyi yapamadım. Başkanlık yaparken de kimse susmadı, kontrol edemedim sınıfı "* cevabını verdi. Son olarak ise Cemil bu dört haftasının kendisine çok iyi geldiğini söyledi.

Serhat: Serhat ön görüşmesinde her gün ödev verilmesinden sıkıldığını belirtmesine rağmen artık sıkılmadığını dile getirdi. Baştaki görüşünü devam ettirerek okulda arkadaşlarıyla beraber, evde ablasıyla beraber çalışmaktan hoşlanıyordu. Küçüklere yardım etmenin zor olmadığını, hoşuna gittiğini ama bazen küçüklerin aşırı ilgisinden sıkıldığını şu sözlerde dile getirdi: *"Zor değil, hoşlandım. Ama bazen sıkıldım. Çalışkan olanlarıyla çalışmayı tercih ederim"*. Serhat en çok başkan yardımcılığı görevini sevdiğini, diğer görevleri yaparken biraz sıkıldığını ifade etti. Son olarak ise bu süreçte mutlu olduğunu belirtti.

Sınıftaki Diğer Öğrencilerin Sürece İlişkin Görüşleri

Sınıftaki diğer öğrenciler ile müdür odasında, dört öğrencinin olmadığı bir ortamda görüşme yapılmıştır. Görüşme yirmi dakika kadar sürmüştür. Diğer öğrenciler ile yapılan görüşmede öğrenciler bu sürecin kendileri için herhangi bir sıkıntı oluşturmadığını, bu durumu kiskanmadıklarını belirtirler. *"Sizce en iyi hangi arkadaşınız görevlerini yerine getirdi?"* sorusuna ise araştırmanın gözlemlerine paralel olarak 'Pelin' cevabını veriyorlar. Bu süreç boyunca eylem kapsamındaki dört arkadaşlarının olumsuz davranışlarında azalma olduğunu, ama başkan yardımcısı oldukları zaman biraz şımarıklık gösterdiklerini söylediler. Yine bu öğrenciler bu dört haftalık sürecin eylem araştırması kapsamındaki dört öğrenciye iyi geldiğini, çok sevindiklerini, derslerine biraz daha ilgi gösterdiklerini, ama arkadaş ilişkilerinin aynı olduğunu belirttiler. Bu görüşlerini şu gibi cümleler ile ifade etmişlerdir: *"Öğretmenim en iyi Pelin yaptı", "Artık yaramazlık yapmıyorlar", "Ödevlerini hep yapıyorlar", "Öğretmenim Pelin de Erkan da çok mutlu artık hiç bulaşmıyo bize"*. Dikkat çekici başka bir sonuç ise; bu öğrenciler başkan yardımcılığı görevini en iyi Erkan'ın yerine getirdiğini, halbuki sene başında başkanlığa aday iken ona hiç oy vermediklerini, aslında onun iyi başkanlık yapabileceğini düşündüklerini ve bir daha önyargılı davranmayacaklarını belirttiler.

Öğrenci görüşmelerinden elde edilen sonuçları özetleyecek olursak, en dikkat çekici olan dört öğrencinin de çok mutlu olduğunu söylemesidir. Ayrıca her gün ödev yapmaya yönelik olan olumsuz düşüncelerinde de olumlu yönde gelişme olduğu belirlenmiştir. Diğer öğrencilerin de paralel görüşte olduğu, sürecin bu dört öğrenciye iyi geldiği, onları çok mutlu ettiği, olumsuz davranışlarında azalma olduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

Veli Görüşmelerine İlişkin Bulgular

Eylem araştırması sonrası velilerle tekrar görüşme yapılmıştır. Serhat'ın ailesine başta olduğu gibi ulaşılamamıştır. Diğer velilerin ise yapılan bu bir aylık çalışmaya ilişkin görüşleri aynı konularda toplanmaktadır. Veliler bu süre boyunca çocuklarının derslerine karşı daha istekli olduğunu ve en önemlisi çocuklarının çok daha mutlu olduklarını gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Özellikle Erkan'ın babası son görüşmede ilgili olup *“Hocam çok teşekkür ederiz, çocuk da biraz düzelme var. Biraz daha istekli”* şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

İstenmeyen davranış sergilemesi sebebi ile araştırmaya seçilen dört öğrencinin üçü erkektir. Alkaş (2010)'ın araştırmasında da erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla istenmeyen davranış sergilemekte olduğu belirlenmiştir. Yine bu belirlenen dört öğrenci düşük sosyoekonomik seviyeye sahip ve anne baba eğitim düzeyi düşük çocuklardır. Ocak (2004)'ın araştırmasında da benzeri özellikte öğrencilerin daha çok istenmeyen davranış sergiledikleri belirlenmiştir.

Sınıfta istenmeyen davranışlar ve bunları önlemeye yönelik alanyazın incelendiğinde; Arslan (2007)'ın araştırmasında ödül ve cezayı etkili kullanmanın istenmeyen davranışların önlenmesinde etkili olduğu belirtilirken; Çullu (2010)'nun araştırmasında resim tekniğine dayalı çalışmaların davranış bozukluğu gösteren çocukları olumlu etkilediği; Dülger (2002)'in çalışmasında ise sosyal uyum bozukluğu gösteren çocuklarda hareket ve oyun etkinlikleri ile anlamlı düzeyde iyileşme saptandığı belirtilmiştir. Literatürü incelediğimizde görev verme ya da sorumluluk kazandırmanın kimi zaman ceza verme başlığı altında kimi zaman ise davranış kontrolü başlığı altında ele alındığını görüyoruz. Yine tüm bu araştırmalarda sorumluluk üzerinde uygulamaya dönük bir çalışmaya rastlanmaz iken; sorumluluk verilmesi, öğretmenlerin en çok kullandıkları ya da önerdikleri, istenmeyen davranışları önleme stratejileri arasında yer almaktadır (Danaoğlu, 2009; Başar, 2011; Sadık,2006; Şahin,2005;, Çankaya, 2011; Güleç ve Alkış, 2004; Yurtal ve Yontar, 2006).

Bu araştırmada ise verilen sorumluluğun niteliğinin davranış değişikliğinde etkili olduğu görülmüştür. Örneğin öğrenciler başkan yardımcılığı görevini yürütürken hatırlatmalara hiç ihtiyaç duymazken, diğer bazı görevlerde sürekli unutkanlık yaşamışlardır. Ayrıca hem gözlemlerden hem de akran görüşmelerinden elde edilen verilere göre öğrencilerin istenmeyen davranışlarında bir değişim tespit edilmiştir. Eylem araştırması kapsamındaki öğrencilerin süreç öncesine göre çok daha mutlu oldukları tüm paydaşlar tarafından gözlenmiştir.

Özellikle Pelin’de çok hızlı ve olumlu yönde bir değişim tespit edilmiştir. Sorumluluk vermenin öğrencilerin motivasyonlarını arttırdığını söylemek mümkündür. Çünkü ailelerden ya da öğrencilerden süreç boyunca ödevleri konusunda özel bir müdahale istenmemiştir. Buna rağmen süreç öncesi neredeyse ödevini yapmayan bu dört öğrenci dört hafta boyunca sadece bir kaç gün ödevlerini yapmayı unutmuştur. Bu durum öğrencilerin derslerine daha motive olduklarını kanıtlar niteliktedir.

Öğrencilerin hangi tür sorumluluklarda istekli oldukları konusunda ise, görüşmelerde başkanlık, kitaplık, ödev kontrol, etkinlik dağıtım gibi görevlerin çok istendiği belirlenmiştir. Nitekim uygulama sırasında da öğrencilerin en çok tercih ettikleri görevi daha istekli yerine getirdikleri gözlenmiştir. Önemli olan diğer bir nokta ise bazı sorumluluklarda gönülsüz olmalarına rağmen, bunları yerine getirmiş olmalarıdır.

Dört öğrenci içerisinde en büyük değişimin Pelinde gözlenmiştir. Ayrıca her dört öğrencinin en istekli olarak başkan yardımcılığı görevini yerine getirdikleri; eylem araştırması öncesi dönemde ödevlerini neredeyse hiç yapmamalarına rağmen eylem süreci boyunca ödevlerini hemen her gün yaptıkları; etkinliklerde arkadaşlarıyla uyum içerisinde çalıştıkları; küçüklere yardım etme konusunda en istekli öğrencinin Pelin olduğu, diğerlerinin ise isteksiz davranmalarına rağmen görevini yerine getirdikleri; ders dışı sorumluluklar boyutunda yer alan özellikle küçük öğrencilerin sıraya girmesine yardımcı olma noktasında dört öğrencinin de bunu yapmayı genel olarak unuttuğu; benzer şekilde yine dört öğrencinin sınıf defterini düzenli olarak müdür odasına bırakmayı unuttuğu ama kendilerine hatırlatılınca yerine getirdikleri gözlenmiştir. Tüm bu olumlu gözlemlerin yanında Pelinde temizlik alışkanlığı konusunda yaşanan sıkıntının değişmediği de gözlenmiştir. Aynı zamanda bu dört öğrencide süreç öncesinde ortaya koydukları istenmeyen davranışlarda azalma olduğu gözlenmiştir. Bu durumda öğrenciye kendisini meşgul edecek bir iş vermenin, istenmeyen davranışların önlenmesi konusunda yararlı bir yöntem olduğu; öğrencinin kendi davranışlarını kontrol ederek istenmeyen davranışlara yönelmesini engellediği, sorumluluğun olumlu yönde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada dikkat çekici olan diğer nokta sınıftaki diğer çocukların, eylem kapsamındaki dört öğrenci hakkında onların çok mutlu olduklarını belirtmeleri olmuştur. Ayrıca her gün ödev yapmaya yönelik olan olumsuz düşüncelerinde de olumlu yönde gelişme olduğu belirlenmiştir. Diğer öğrencilerin de paralel görüşte olduğu, sürecin bu dört öğrenciye iyi geldiği, onları çok mutlu ettiği, olumsuz davranışlarında azalma olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Eylem kapsamındaki olmayan öğrenciler beklenmedik bir düzeyde olgunluk göstermişlerdir. Kıskançlık kesinlikle yaşanmamış ve de bu arkadaşlarına her türlü görevde fazlasıyla yardımcı olmuşlardır.

İlkokulda istenmeyen davranış sergileyen öğrencilerin daha sağlıklı iletişim kurmasını sağlamak amacıyla yapılan bu araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak:

- eylem süresinin artırılması,

- verilen sorumluluklara ilişkin etkinliklerin zenginleştirilmesi,
- okul ortamında sosyalleşmeyi artıran çalışmalara daha çok yer verilmesi
- ailelerle işbirliği kurulması önerilmektedir.

Özetle öğrencilerin istenmeyen davranışları ile ilgili birçok özelliğin hazırlanacak özel programlar aracılığıyla ve öğretmen, aile ve rehber öğretmen aracılığıyla daha iyi hale getirilebileceği söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, N. (2003). Eylem Araştırması: Eğitsel Uygulamaları İyileştirme ve Değiştirmede Kullanılacak Bir Yöntem. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. güz 2003 Sayı: 36, ss.474-489
- Alkaş, B. (2010). *İlköğretim Öğrencileri Arasındaki İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Alp, H. (2008). *Sosyal uyum bozukluğu gösteren çocukların uyumsal davranışlarına kaynaştırılmış ders dışı hareket ve oyun etkinliklerinin etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, H. (2007). *İlköğretim okullarında istenmeyen davranışların Düzeltmesinde ödül ve cezanın öğrenci davranışları Üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Babadoğan, C. (2003). Sorumlu Davranış Geliştirme Stratejileri Bağlamında Öğrenen Sınıf. *Milli Eğitim Dergisi* Sayı 157 kış 2003.
- Başar, M. (2011). *Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarının Yönetiminde örtük program (uşak ili örneği)*. Doktora Tezi. Marmara üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bogdan, R. C.; Biklen, S. K. (1998). *Qualitative Reseach for Education. An Introduction to Theory and Methods* (third Ed). Allyn and Bacon.
- Çalışkan Ülkü, E. (2011). *Kitle İletişim Araçlarının Öğrencilerin Sınıf İçi Davranışlarına Etkisi Üzerine Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Çankaya, İ. (2011). Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları Ve Bu Davranışlarla Başa Çıkma Yolları. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 6/2 Spring 2011
- Çullu, H. (2010). *İlköğretim çağında davranış bozukluğu Görülen çocuklarda resim-iş eğitimi yolu ile Yaratıcılığın uyarılması ve değişim Süreçlerinin izlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Danaoğlu, G.(2009). *Sınıf ve branş öğretmenlerinin ilköğretim 5. Sınıflarda Karşılaştıkları istenmeyen davranışlar ve bu Davranışlarla baş etme stratejileri*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Dülger, D. (2002). *12-14 yaş arası uyumsuz öğrencilerin resim etkinlikleri yolu ile duygularını ifade etmeleri ve analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Glesne, C. (2012), *Nitel Araştırmaya Giriş* (1. Baskı), (Çev.) Ali Ersoy ve Pelin Yalçınoğlu, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Ferrance, E. (2000). *Action Research*. Northeast and Islands Regional Educational Laboratory At Brown University. Providence, RI
- Güleç, S., Alkış, S. (2004). Öğretmenlerin Sınıf Ortamında Kullandıkları Davranış Değişirme Stratejileri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* XVII (2), 2004, 247-266
- Hine, G.S.C. (2013). The importance of action research in teacher education programs. *Issues in Educational Research*, 23(2), 2013: Special Issue
- İlgar, L.(2007). *İlköğretim öğretmenlerinin Sınıf yönetimi becerileri üzerine Bir araştırma*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İnan, G. (2011). Eylem Araştırması: Eğitimde Değişimin Yaratılmasında Öğretmenin Gücü. *Cbü Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:9, Sayı:2, Ekim 2011.
- Keskin, R. (2009). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi ve İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede kullandıkları yöntemlere ilişkin Görüşlerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kocabey, A. (2008). *2005 ilköğretim programının uygulanması sırasında sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kuzu, A. (2009). Öğretmen Yetiştirme ve Mesleki Gelişimde Eylem Araştırması. *The Journal of International Social Research*, volume 2/6 winter 2009.
- Ocak, B. (2004). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Okula Ait Olma Duyguları ve Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerinin Gösterdikleri İstenmeyen Davranışlarla İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Pala, A. (2005). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye dönük disiplin modelleri. *Manas Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 7 Sayı 13
- Sadık, F. (2006). *Öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla baş edilme stratejilerinin öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine Göre incelenmesi ve güvengen disiplin modeli temele alınarak Uygulanan eğitim programının öğretmenlerin baş etme Stratejilerine etkisi*. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sayın, N. (2001). *Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışların nedenlerine ilişkin görüşleri ile istenmeyen davranışları önleme yöntemleri*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Stringer, E. (2008). *Action Research In Education*.(Second Edition).
- Şahin, H. (2004). Saldırganlık ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5(7). 180-190.

- Şahin, O. (2005). *İlköğretim Okulları 1. Kademe 5. Sınıf Öğrencilerinin Gösterdikleri İstenmeyen Davranışların Görülme Derecesi ve Bu Davranışlara İlişkin Öğretmenlerin Kullandıkları Çözüm Stratejileri (Bolu İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, B. (2006). *Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarda Kullandıkları Önleyici Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Etkililiğine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Yurtal, F., Yontar, A. (2006). Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerinden bekledikleri Sorumluluklar ve sorumluluk kazandırmada Kullandıkları yöntemler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 15, Sayı 2, 2006, s.411-424
- <https://www.det.nsw.edu.au/proflearn/docs/pdf/actreguide.pdf> (son erişim ocak, 2015)